

УНИВЕРСИТЕТ ЗА НАЦИОНАЛНО И СВЕТОВНО
СТОПАНСТВО

БИЗНЕС ФАКУЛТЕТ
КАТЕДРА „ИНДУСТРИАЛЕН БИЗНЕС“

РЕЗЮМЕТА

на
научните трудове

на гл. ас. д-р **Вяра Георгиева Милушева**
катедра „Индустриален бизнес“, УНСС

(които не повтарят представените за придобиване на ОНС „доктор“ и за заемане на академична длъжност „главен асистент“)

Относно:

Участие в конкурс за заемане на академична длъжност „доцент“
професионално направление **3.8. Икономика, научна специалност**
„Икономика и управление (конкурентоспособност и фирмена
организация)“, обнародван в Държавен вестник, бр. 1 от 05.01.2021 г.

София
2021 г.

UNIVERSITY OF NATIONAL AND WORLD ECONOMY

BUSINESS FACULTY
DEPARTMENT OF INDUSTRIAL BUSINESS

A B S T R A C T S
of
academic papers

by Chief Assistant Professor **Vyara Georgieva Milusheva, PhD**
Department of Industrial Business, UNWE

(which don't repeat the papers submitted for acquiring educational scientific degree of "doctor" and obtaining the academic position of "chief assistant professor")

Subject:

Participation in competition for acquiring academic position "**Associate Professor**"

professional field **3.8. Economics, specialty**

"Economics and Management (competitiveness and company organization)", promulgated in State Gazette, issue 1 of 05.01.2021

Sofia
2021

1. ПУБЛИКУВАНИ МОНОГРАФИИ

„Оценка на конкурентоспособността на индустриалната фирма”, Изд. „Екобелан”, 2020, ISBN 978-619-7561-12-8

Монографичният труд има за цел да обогати специализираната научна литература в областта на конкуренцията и конкурентоспособността на фирмата, като разглежда основни процеси и явления, взаимовръзката между тях и описва полето на теоретичното и приложното развитие на фирмената конкурентоспособност. Конкуренцията и конкурентоспособността са предмет на изследване от много широк кръг авторитетни и със световно признание автори, както и от изявени български изследователи. Научното богатство в областта на конкурентоспособността намира място в монографичния труд чрез множество цитирания на автори, направени обобщения и поставяне на достатъчно солидна основа на монографичното изследване.

Изследванията в обхвата на конкурентоспособността разглеждат всички нейни равнища – респ. конкурентоспособност на страната (икономиката), конкурентоспособност на отрасли (индустрия), конкурентоспособност на фирмата, конкурентоспособност на продуктите. Безспорни са връзките и зависимостите от конкурентоспособност на продукта до конкурентоспособност на националната икономика. Монографичното изследване е конкретно насочено към индустриалните фирми – те са негов обект. Проблемите на фирмената конкурентоспособност са в основата на монографичното изследване, и по-конкретно проблематиката на оценяване на конкурентоспособността. Фокус в предмета на изследване са избрани методически въпроси за оценяване на конкурентоспособността на индустриалната фирма, вкл. достигане до методика, обогатена чрез въвеждане на технология на оценяване на конкурентоспособността на индустриалната фирма и достатъчно гъвкав адаптируем модел за оценка на конкурентоспособността на индустриалната фирма.

Първа глава на монографията е посветена на теоретичните постановки за конкуренцията и конкурентоспособността на индустриалната фирма. Изяснена е същността на конкуренцията като изискване и предпоставка за конкурентоспособността на индустриалната фирма. Направени са научни обобщения на развитието на теорията на конкурентоспособността от възникването на първата конкуренция между стопанските субекти до използването на съвременните техники за водене на конкурентна борба. Разгледани са видовете конкурентоспособност, специално внимание е отделено на фирмената и продуктовата конкурентоспособност. Проследени са вижданията на различни автори, като е представена и авторова

дефиниция за фирмената конкурентоспособност. Направени са и обобщения по отношение на различните виждания на авторите за конкурентоспособността. Представени са и най-новите виждания в теорията за фирмената конкурентоспособност, конкурентните предимства, конкурентния статус и конкурентния потенциал.

Разгледани са факторите, определящи конкурентоспособността на индустриалната фирма, тяхната структура и роля като причина, условие, движеща сила за повишаване на конкурентоспособността. Отбелязано е, че липсата на единно прието мнение за същността на конкурентоспособността оказва влияние при определяне на факторите. Разгледани са различни класификации на факторите за конкурентоспособност. Те могат да въздействат както в посока за повишаване, така и за намаляване на нивото на конкурентоспособността. Факторите са и единна система, участват и в анализа на конкурентната среда, и дейността на фирмите.

Направен е преход от фактори към показатели за конкурентоспособност на индустриалната фирма и е представен комплекс от критерии и показатели, чрез които се измерват различни аспекти на фирмената конкурентоспособност. Посочени са и причините, поради които съществуват различни методики за оценка на конкурентоспособността, произтичащи от сложния избор на системи от показатели, тяхното прилагане и отнасянето им към фирми с различен предмет на дейност.

Във втора глава на монографията са разгледани методологическите аспекти свързани с научните изследвания и методите, които намират приложение в тях. Основен момент в нея е класификацията на изследователските методи и на тази база прехода към методи за оценка на конкурентоспособността на индустриалната фирма. Представени са изключително широк обхват от изследователски методи на конкурентоспособността и са изяснени съществени моменти в отделните методи, синтезирани са изследваните методи в подходящи таблици. Представената в тази глава класификация отчита предимствата и недостатъците на съществуващите методи и улеснява избора на метод или система от методи, които да бъдат основни елементи при изграждането на методика. Отбелязано е, че изборът на метод зависи от целите, заложи от изследователите при оценяване на конкурентоспособността на индустриалната фирма.

Трета глава на монографичния труд представя процеса на оценяване на конкурентоспособността на индустриалната фирма. В тази глава са изяснени организационните дейности и концептуалната рамка на процеса по оценяване.

Отделено е внимание на основните характеристики на технологията по оценяване и е представен *гъвкав адаптируем модел за оценка на конкурентоспособността на индустриалната фирма (Versatile plug-in competitiveness assessment model)*. Той представлява иновативен аналитичен ракурс от позициите на спецификата на досега създаваните модели и методики за оценяване на конкурентоспособността. Прилагането на този модел за практически цели гарантира намаляване на рисковете в управленските решения, той може да послужи и като основа за оценка на тяхната ефективност. Предложеният подход е приемлив за обосноваване на решения относно управлението на текущите дейности на фирмата, както и като аргумент, потвърждаващ възможността за инвестиционни решения. Моделът способства да се оценят не само вътрешните възможности на фирмата, но и въздействието на средата, в която фирмата функционира.

Гъвкавият адаптируем модел за оценка на конкурентоспособността на индустриалната фирма (Versatile plug-in competitiveness assessment model) обогатява научното знание и подпомага практиката. Може да се използва от изследователи, мениджъри на фирми и от всички, които се интересуват от проблемите на конкурентоспособността. Моделът е добра основа за разработване на бизнес стратегии за растежа на фирмите и повишаване на конкурентоспособността им.

Ударение е поставено върху възможността за конструиране на подход за оценка на конкурентоспособността на фирмата. По този начин е решен съществуващия в теорията казус за търсене на универсален подход – универсалността се изразява в технологията за оценяване. Тя е една и съща при оценяване на фирми с различна големина и предмет на дейност, ползващи различни модули и подмодули за своята оценка. При прилагането на модела е важно да се спазва посоченият принцип оценяваните фирми да бъдат от един отрасъл, с еднакъв предмет на дейност и големина.

Изданието е насочено към читателите с интереси в областта на конкуренцията, конкурентоспособността на фирмата, методологията, методите и методиките за оценяване на конкурентоспособността на фирмата. Монографичният труд може да подпомага бизнес практиката и при разработване на стратегии за повишаване на конкурентоспособността.

1. PUBLISHED MONOGRAPHS

“Evaluation of competitiveness of industrial companies”, publishing house Ekobelan, Plovdiv, 2020, ISBN 978-619-7561-12-8

The monograph aims to enrich the specialized scientific literature in the field of competitiveness and company competitiveness by looking into main processes and phenomena, the relationship among them and describing the area of theoretical and applied development of company competitiveness. Competition and competitiveness are the subject of study of a wide circle of established and world renowned authors as well as of well recognized Bulgarian researchers. The wealth of scientific knowledge in the field of competitiveness is well reflected in the monograph through numerous citations of authors, summaries and by building a sufficiently solid base of the monograph.

Research in the field of competitiveness examine all of its levels – competitiveness of a country (economy), competitiveness of a sector (industry), competitiveness of a company, competitiveness of a product, respectively. Undisputed relations and dependencies exist all the way from the competitiveness of a product to the competitiveness of a national economy. The study in the monograph focuses on industrial companies – they are its object. The issues of company competitiveness make up the core of the study in the monograph and in particular the aspects of evaluating competitiveness. The subject matter focuses on methodology questions pertaining to the evaluation of competitiveness of industrial companies, including deriving a methodology expanded by incorporating a technology for assessing industrial companies’ competitiveness and sufficiently versatile plug-in industrial companies’ competitiveness assessment model.

The first chapter of the monograph is dedicated to the theoretical stipulations about competition and competitiveness of industrial companies. Clarification is provided as to the nature of competitiveness as a prerequisite and precondition for industrial companies’ competitiveness. Scientific summaries are provided on the development of the theory of competitiveness from the emergence of the first competition between economic entities up to the use of modern techniques for competitive battle. A review is presented of various types of competitiveness with special attention given to company and product competitiveness. The views of various authors are presented and author’s definition of company competitiveness is provided. Also, summaries are given of views of various authors on the issue of competitiveness. A review is provided of the latest views in the theory of competitiveness, competitive advantages, competitive status and competitive potential.

A survey is provided of the factors determining industrial companies' competitiveness, their structure and role as an underlying cause of, condition for, driver of competitiveness. A point is made that the absence of universally accepted opinion on the nature of competitiveness affects the determination of the factors. A survey is given of various classifications of the factors of competitiveness. They can act both towards enhancing and reducing the level of competitiveness. The factors also constitute a single system, they are also involved in the competitive environment analysis and in companies' operations.

A transition is made from factors to indicators of industrial companies' competitiveness and a set of criteria and indicators for measuring various aspects of company competitiveness is provided. An outline is presented of the reasons for the existence of various methods for assessing competitiveness stemming from the complex choice of indicator systems, their application and usage on companies with various core businesses.

The second chapter of the monograph looks into the methodological aspects related to the scientific studies and methods employed in them. An important highlight in the chapter is the classification of the research methods and, based on that, a transition is made towards methods for assessing industrial companies' competitiveness. A very detailed review is provided of the research methods in the field of competitiveness and clarification is given as to crucial aspects of the individual methods together with a summary of the surveyed methods in appropriate tables. The classification provided in this chapter takes stock of the advantages and disadvantages of the existing methods and facilitates the selection of a method or system of methods to be employed as core items when building a methodology. A point is made that the selection of a method is contingent upon the objectives set by the researchers when assessing industrial companies' competitiveness.

Chapter three of the monograph presents the process of evaluating industrial companies' competitiveness. This chapter provides clarification as to the organizational work and conceptual framework of the evaluation process. Account is taken of the major features of the evaluation technology and a *Versatile plug-in industrial companies' competitiveness assessment model*. is presented. *It constitutes an innovative analytical perspective from the point of view of the specifics of the existing models and methods for assessing competitiveness.* The practical application of this model aims to ensure mitigation of the risks associated with management decisions and it can also serve as a basis for assessing the efficiency of such decisions. The proposed approach is suitable for substantiating decisions on the management of the day-to-day company operations and it can also function as an argument confirming the feasibility of investment decisions. The model facilitates the

assessment of not only internal company capabilities but also the effect of the environment in which a company operates.

The versatile plug-in industrial companies' competitiveness assessment model enriches scientific knowledge and supports daily operations. It can be used by researchers, company managers and anyone interested in competitiveness. The model is a good basis for developing business strategies for company growth and improving company competitiveness.

An emphasis is placed on the possibility to design an approach for assessing company competitiveness. This way a solution is provided for the existing theoretical question about finding a universal approach – universality being ensured through the assessment design. It is identical when assessing companies of various sizes and core businesses which employ different modules and submodules for their assessment. When employing the model, it is important to observe the aforementioned principle which requires that the companies assessed operate in the same industry, have the same core business and be of a similar size.

The publication is intended for audience interested in the field of competition, company competitiveness, methods and methodology for assessing company competitiveness. The monograph paper can support business field decisions and the development of strategies for enhancing competitiveness.

2. ПУБЛИКУВАНА КНИГА НА БАЗАТА НА ЗАЩИТЕН ДИСЕРТАЦИОНЕН ТРУД ЗА ПРИСЪЖДАНЕ НА ОБРАЗОВАТЕЛНА И НАУЧНА СТЕПЕН „ДОКТОР“

„Възможности за повишаване на конкурентоспособността на фирми от цветната металургия”, Изд. „Екобелан”, Пловдив 2020, ISBN:978-619-7561-09-8

Книгата „Възможности за повишаване на конкурентоспособността на фирми от цветната металургия” е посветена на актуален проблем. Конкурентоспособността на икономическите субекти е сред основните фактори на икономическото развитие. Променящите се пазарни условия налагат нови, адекватни подходи към решаването на проблема за повишаването на фирмената конкурентоспособност. Ефективното функциониране на фирмите предполага активно търсене на възможности и разработване на собствена стратегия за повишаване на конкурентоспособността. Обоснованата конкурентна стратегия на фирмата предопределя перспективните направления в нейната дейност, определя вида на конкурентните предимства и

осигурява ресурсна обезпеченост за реализацията ѝ. Предимствата, притежавани от индустриалните фирми, са едни от определящите съществени фактори за постигане на по-висока и дългосрочна конкурентоспособност на българската индустрия и икономика като цяло.

Обект на изследването в книгата са фирми от сектор „Цветна металургия“. За този сектор е налице тенденция за развитие на базата на съществуващите суровинни източници, на вноса и на нововъведенията в областта на технологиите. Нарастващата необходимост от цветни метали на световните пазари е важна гаранция, че фирмите ще оцелеят, но за да бъдат конкурентоспособни, те трябва да предлагат и осъществяват широк кръг от мерки за постигане на устойчива конкурентоспособност. Значимостта на цветната металургия за страната произтича освен от наличието на находища на руди на цветни метали и от традициите в обработката им, и завоюваните позиции на световните пазари.

Книгата се състои от три глави, които в логическа последователност разглеждат теоретичните, методическите и практическите аспекти на темата. Направен е опит на основата на постиженията на икономическата теория в тази област, да се разработят основни методологически и методически въпроси, които да спомогнат за удовлетворяване необходимостта от прилагане на научни подходи и методи за оценяване на конкурентоспособността на индустриалните фирми, като предпоставка за разкриване на по-съществените възможности за нейното повишаване.

Въз основа на обстойно разглеждане на българска и световна литература е направена систематизация на основните теоретични постановки относно същността на конкурентоспособността на индустриалната фирма и нейната роля за бъдещо ефективно развитие.

Разгледани са основните характеристики на конкуренцията, конкурентоспособността на фирмата; изяснени са факторите за повишаване на конкурентоспособността и тяхното разграничение на външни и вътрешни, фирмена стратегия, структура и съперничество, мениджмънт. Направено е разграничение между факторите и резервите за конкурентост. Те се оценяват като неизползвани възможности за намаляване на разходите по производството и максимално използване на целия комплекс от условия за действия на конкретния пазар. Представена е и класификация на резервите по групи.

Направена е оценка на методологията и методиката за оценка и анализ и на конкурентоспособността на фирмата, въз основа на което е разработена методика за

изследване. Вниманието е насочено към алгоритъм за оценка и анализ на външната бизнес среда; адаптиран алгоритъм за оценка и анализ на моментната конкурентост; към адаптиран алгоритъм за оценка и анализ на конкурентния потенциал на фирмата. Въз основа на това е предложен алгоритъм за оценка на възможностите за повишаване на конкурентоспособността на фирмата чрез диагностициране на проблемните области на конкурентоспособността. Отделено е внимание на същността и съответно на оценка на методите за прилагане системата на качеството, както и на метода на конкурентния маркетинг и др.

Разработената методика за определяне на конкурентоспособността и за повишаване на ефекта от това е приложена при проучване на състоянието на три крупни и водещи фирми от цветната металургия. Събрана, обработена, оценена и анализирана е голям обем информация от фирмите, което дава възможност да се направи анализ на бизнес средата; моментната конкурентоспособност; за анализ и оценка на вътрешните фактори и на тази основа да се определи какъв е техния конкурентен потенциал и в какво конкретно се изразяват възможностите за повишаване на конкурентоспособността трите фирми. Доказана е практическата приложимост на теорията, методологията и методиката за оценка на възможностите за постигане на висока конкурентоспособност и успешно развитие на фирмите.

2. PUBLISHED BOOK BASED ON DEFENDED DISSERTATION THESIS FOR THE ACQUISITION OF EDUCATIONAL SCIENTIFIC DEGREE “DOCTOR”

“Possibilities for enhancing competitiveness of companies operating in the Non-ferrous metals sector”, Publishing house Ekobelan, Plovdiv, 2020, ISBN: 978-619-7561-09-8

The book “Possibilities for enhancing competitiveness of companies operating in the Non-ferrous metals sector” is dedicated to a current issue. Competitiveness of economic entities is among the main economic development factors. Changing market conditions require new, adequate approaches toward the issue of enhancing company competitiveness. Effective company operations are contingent upon an active search for new possibilities and development of custom strategy to enhance competitiveness. A substantiated company competitiveness strategy shapes the priority directions of a company's operation, defines the type of competitive advantages and ensures availability of resources needed for its

implementation. The advantages possessed by industrial companies constitute one of the significant factors towards achieving enhanced and long-term competitiveness of the Bulgarian industry and economy as a whole.

The object of the study in the book are companies from the “Non-ferrous metals” sector. For this sector there is a trend towards development based on the existing sources of raw materials, on the import and technological developments. The growing demand for non-ferrous metals in the global markets is an importance assurance that the companies will survive but, in order for them to be competitive, they have to offer and implement a wide range of measures aimed to achieve stable competitiveness. The importance of the non-ferrous metals sector for the country stems not only from the availability of non-ferrous metal ores, but also from the traditions in their processing and the gained positions in the world markets.

The book comprises three chapters which, in a logical sequence, deal with the theoretical, methodology and practical aspects of the topic. An attempt is made, based on the achievements of the economic theory in this field, to develop core method and methodology related questions that will contribute towards meeting the need for application of scientific approaches to and methods for assessing industrial companies’ competitiveness as a precondition for discovering the more crucial possibilities for its enhancement.

Based on an in-depth review of the Bulgarian and world literature, a systematization is carried out of the major theoretical stipulations regarding the nature of competitiveness of industrial companies and its role in a future effective development.

A survey is made of the main features of competitiveness, company competitiveness; clarification is made as to the factors for enhancing competitiveness and their subdivision into external and internal, company strategy, structure and rivalry, management. A distinction is made between competitiveness factors and reserves. They are viewed as unused opportunities for lowering production costs and making a full use of the entire range of conditions for action in the specific market. A per-group classification of the reserves is provided as well.

An evaluation is provided of the methodology and methods for assessing and analyzing company competitiveness based on which a set of research methods has been developed. An emphasis is put to an algorithm for assessing and analyzing the external business environment; an adapted algorithm for assessment and analysis of the current competitiveness; to an adapted algorithm for assessment and analysis of company's competitive potential. Based on this, an algorithm is proposed for assessing the possibilities for enhancing company competitiveness by establishing the problematic areas with respect to

competitiveness. Attention is given to the nature and, accordingly, evaluation is presented of the methods for application of quality management system as well as the competitive marketing method, etc.

The developed set of methods for determining competitiveness and strengthening the effect of such determination has been applied in a study covering three major companies operating in the non-ferrous metals sector. A large amount of information provided by the companies has been collected, assessed and analyzed which allows for an analysis of the business environment; the current competitiveness; for analysis and assessment of the internal factors and based on this to define their competitive potential and specify in detail the possibilities for enhancing competitiveness in the three companies. A substantiation is presented as to the practical applicability of the theory, methodology and methods for assessing the possibilities for achieving better competitiveness and successful company development.

3. ПУБЛИКУВАН УНИВЕРСИТЕТСКИ УЧЕБНИК

„Икономика на фирмата”, Изд. „Интелексперт – 94”, Пловдив, 2020, ISBN 978-619-7220-66-7 (автор на 10 глави - № 4.,5.,6.,8.,9.,15.,16.,17.,20.,26.)

Учебникът „Икономика на фирмата” е второ преработено и допълнено издание, структурирано в двадесет и шест глави, които са посветени на фундаментални въпроси, свързани с дейността на стопанските организации. Темите в учебника включват широк кръг от въпроси, обхващащи изграждането, развитието и управлението на фирмите в съвременните условия. Темите в учебника са актуални и с практическа значимост.

Учебникът има за цел да подпомогне процесът на формиране у студентите на система от знания за основните икономически категории, процеси и проблеми, свързани с дейността на фирмите. Познаването на икономическите аспекти на създаването, функционирането и развитието на фирмите е от изключително голямо значение за бъдещата професионална реализация на студентите.

Тематично учебникът е насочен към изучаване на основните функции, дейности и процеси, осъществявани от бизнес организациите. Разгледани са въпроси, свързани със системната характеристика на фирмите, различните видове структури – организационни и производствени структури, организацията на бизнес процесите, качество на продукцията, жизнен цикъл на фирмата, капитал, дълготрайни и краткотрайни активи, човешки ресурси, човешки капитал, персонал, производителност

на труда, мотивация на човешките ресурси, себестойност на продукцията, инвестиционна и иновационна дейност, маркетингова дейност, финанси и финансова дейност, данъци и данъчна система, разработване на бизнес план, ефективност на производствено-стопанската дейност и конкурентоспособност на фирмата.

Учебникът, както и посочените десет глави, се основават на проучвания, синтез и анализ на информация от различни литературни източници, в т.ч. и чужди научни публикации. Всяка глава започва с основните въпроси, включени в нея, следва изложението по точки, като на края са направени обобщения - това са основните акценти в темата, с кратко описание към тях. След основните акценти са въведени въпроси за обсъждане, теми за дискусия, тестове, казуси и задачи. Широкият кръг проблеми, които са включени в учебника, са разгледани не само с необходимата теоретична задълбоченост, но и така, че изложението да е достъпно за читателите, а също така са включени и примери, които да улеснят възприемането на представената информация и практическото ѝ прилагане. Темите са съгласувани в теоретично и методическо отношение в достатъчно висока степен.

Учебникът „Икономика на фирмата“ осигурява систематизирани знания за икономическите аспекти на създаването, функционирането и развитието на фирмите. Стилът на изложение е ясен, разбираем и достъпен за обучаваните студенти. Учебникът може да се ползва от студенти с икономическа насоченост на обучението, а също така и от учащи в специализирани техникуми и училища, както и от всички, които се интересуват от въпросите, свързани с изграждането, функционирането, организирането и управлението на фирмите.

3. PUBLISHED UNIVERSITY TEXTBOOK

“Company Economics”, Publishing house Intlexpert – 94, Plovdiv, 2020, ISBN 978-619-7220-66-7 (authorship of 10 chapters - Nos. 4, 5, 6, 8, 9, 15, 16, 17, 20, 26)

The textbook “Company Economics” is a second revised and supplemented edition that is arranged into twenty-six chapters dedicated to fundamental questions related to the operation of economic entities. The topics in the textbook cover a wide range of questions dealing with the building, development and management of companies in today's environment. The topics in the textbook are relevant and of practical importance.

The textbook is intended to support the process of forming into the students of a systematized knowledge about the major economic categories, processes and problems related

to company operations. Understanding the economic aspects of creation, operation and development of companies is crucial for the future professional career of the students.

In terms of topics, the textbook focuses on studying the major functions, activities and processes conducted by business organizations. The textbook looks into questions related to the systematic features of companies, the various types of structures – organizational and production structures, business processes organization, product quality, company's life cycle, capital, fixed and current assets, human resources, human capital, personnel, labor productivity, human resources motivation, production costs, investment and innovation activity, marketing activity, finances and finance activity, taxes and taxation system, business plan development, efficiency of manufacturing and business operations and company competitiveness.

The textbook, as well as the aforementioned ten chapters, are based on research, summarization and analysis of information obtained from various literature sources, including international scientific publications. Each chapter starts with the main questions discussed in it, then follows an item by item presentation and at the end there are summaries - the main highlights in the topic together with a short description to them. After the highlights there are discussion questions, discussion topics, tests, cases and tasks. The wide range of problems included in the textbook is examined not only with the necessary theoretical thoroughness, but also to facilitate accessibility to readers and it also incorporates examples to support understanding of the presented information and its practical application. Topics are sufficiently aligned in theoretical and methodology aspect.

The textbook “Company Economics” provides systematized knowledge on the economic aspects of creation, operation and development of companies. The style of presentation is clear, understandable and straightforward for the instructed students. The textbook can be used by students studying majors involving economic aspects as well as students in specialized secondary technical schools and high schools as well as by anyone interested in the issues of company establishment, operation, organization and management.

4. СТУДИИ, ПУБЛИКУВАНИ В НЕРЕФЕРИРАНИ СПИСАНИЯ С НАУЧНО РЕЦЕНЗИРАНЕ ИЛИ ПУБЛИКУВАНИ В РЕДАКТИРАНИ КОЛЕКТИВНИ ТОМОВЕ

**„Конфликтите в бизнес организацията като предпоставка за бърнаут”,
Индустриални отношения и обществено развитие, Електронно научно списание,
ISSN 2683-0167 [online], бр. 2 / 2020,с. 43-73 (публикация в съавторство)**

Преодоляването на бърнаут е въпрос с нарастваща важност за управлението на бизнес организациите. Връзката между бърнаут и социалните конфликти в бизнес организацията е недостатъчно застъпена в научните изследвания. Този въпрос е с научна и практическа значимост. Целта на студията е да се представи инструментариум за изследване на професионалното прегаряне (бърнаут) и връзката му с конфликтите в бизнес организация. Тезата е, че бърнаутът в бизнес организациите може да възникне в резултат от неефективното управление на конфликтите в тях. Същевременно ситуацията на бърнаут се определя като конфликтна и едновременно с това конфликтногенна. Синдромът бърнаут се явява професионален феномен, при който последствията от проблемите в работата се пренасят и в личния живот. Фактори, които предизвикват синдрома са: работната среда, начинът по който се възприема и други фактори, като квалификацията, уменията, типа личност, индивидуална предразположеност, наличие на социална подкрепа. Освен посочените фактори водещи при възникването му са преди всичко условията на работа, удълженото работно време, различията относно същността на работата, липсата на достатъчно и своевременно предоставяне на информация, липсата на самостоятелност, свръх очаквания, недостатъчна подготовка и конфликтногенна среда. Състоянието на бърнаут води до влошаване на качеството на работа, оказва влияние върху текучеството, чести отсъствия от работа, занижена професионална етика, арогантност.

Представеният в студията подход е инструмент за диагностициране нивото на професионално прегаряне и конфликтност на служителите. Възможността за определяне на поведението на служителите в ситуация на бърнаут и конфликти потенциално подпомагат мениджърите в предприемането на набор подходящи управленски действия. Подходът включва и действия за превенция и преодоляване на бърнаут и справяне с породилите го конфликти и конфликтни ситуации в бизнес организациите.

4. REVIEW ARTICLES PUBLISHED IN PEER REVIEWED UNREFERENCED JOURNALS OR PUBLISHED IN REVIEWED COLLECTIVE VOLUMES

“Conflicts in business organizations as a precursor to burnout”, *Industrial relationships and social development, Electronic scientific journal, ISSN 2683-0167 [online], issue 2 / 2020, p. 43-73 (published in co-authorship)*

Overcoming burnout is becoming increasingly important for the management of business organizations. The relationship between burnout and social conflicts in business organizations has received inadequate scientific research attention. This issue bears scientific and practical importance. The objective of the review article is to present a set of tools for studying occupational exhaustion (burnout) and its relationship with the conflicts in business organizations. The proposition is that burnout in business organizations can come as a result of ineffective conflict management in them. At the same time, the burnout situation is defined as both conflict and conflict-generating. The burnout syndrome is an occupational phenomenon where the consequences of the issues at work are brought over into one's personal life. Factors triggering that symptom: work environment, the way it is being perceived and other factors such as qualifications, skill level, personality type, personal predisposition, availability of social support. In addition to the above factors, a major role in the occurrence of the phenomenon play working conditions, prolonged working time, differences with respect to the nature of work, insufficient and late provision of information, lack of independence, exaggerated expectations, insufficient preparedness and conflict-prone environment. The burnout state affects quality of work, impacts employee turnover, results in frequent absences from work, poorer work ethics, rudeness.

The approach presented in the review article is a tool for diagnosing employees' level of professional burnout and propensity towards conflict. The capacity to determine employees' behavior in a burnout or conflict situation can potentially assist managers in undertaking a host of appropriate managerial decisions. The approach includes also actions on the prevention and overcoming of burnout, and dealing with the conflicts which have generated the burnout as well as with conflict situations in business organizations.

5. СТАТИИ И ДОКЛАДИ, ПУБЛИКУВАНИ В НЕРЕФЕРИРАНИ СПИСАНИЯ С НАУЧНО РЕЦЕНЗИРАНЕ ИЛИ ПУБЛИКУВАНИ В РЕДАКТИРАНИ КОЛЕКТИВНИ ТОМОВЕ

5. ARTICLES AND REPORTS PUBLISHED IN UNREFERENCED PEER-REVIEWED JOURNALS OR PUBLISHED IN REVIEWED COLLECTIVE VOLUMES

5.1. Количествена оценка на вътрешнофирмените фактори за конкурентоспособност, Trakia Journal of Sciences, том 15, притурка 1, стр. 256-260, 2017; ISSN 1313-3551 (онлайн)

ЦЕЛ: Целта на настоящата статия е да представи методика за оценка и анализ на вътрешнофирмените фактори, която може да подпомага фирмените ръководства при разработване на стратегия за подобряване на конкурентоспособността.

МЕТОДИ: Методите, представени в предложения подход, включват количествена оценка и сравнителен анализ, чрез които се прави оценка на вътрешнофирмените фактори към даден момент, както и сравнение с конкурентите.

РЕЗУЛТАТИ: Прилагането на подхода позволява да се оцени действителното състояние на факторите и техният ефект върху конкурентоспособността на компанията.

ЗАКЛЮЧЕНИЯ: Факторите имат различна степен на развитие за различни периоди от време. Колкото по-високи са нивата на тези характеристики за дадена компания, толкова по-висока е нейната конкурентоспособност и обратно. Високите нива на всички функции от предложения работен процес са достатъчно условие, за да се заключи, че компанията функционира успешно. Напредъкът в теорията и методологията е безспорен, но това не важи в пълна степен за практическото приложение на подходите и методите, предложени в теорията за оценка и анализ на вътрешнофирмените фактори, улесняващи подобряването на конкурентоспособността.

5.1. „Quantitative assessment of internal company factors of competitiveness”, Trakia Journal of Sciences, Vol. 15, Suppl. 1, pp 256-260, 2017; ISSN 1313-3551 (online)

PURPOSE: The purpose of this paper is to present a methodological workflow for assessing and analyzing the internal company factors to serve as a basis for developing a competitiveness improvement strategy.

METHODS: The methods envisaged in the proposed approach comprise a quantitative assessment and a benchmark analysis through which an assessment is made of the internal company factors at a given moment as well as a comparison with competitors. This can serve as a basis to highlight directions for developing a strategy. **RESULTS:** The application of the approach allows to assess the actual status of the factors and their effect on the company's competitiveness.

CONCLUSIONS: Factors have various degrees of development for various periods of time. The higher the levels of these features for a given company, the higher its competitiveness and vice versa. High levels of all features from the proposed workflow are a sufficient condition to conclude that the company functions successfully. The progress in theory and methodology is indisputable, yet this is hardly true for the practical application of the approaches and methods suggested in the theory for assessing and analyzing the internal company factors facilitating the improvement of competitiveness.

5.2. Методика на разработване на организационен профил на фирмата, Trakia Journal of Sciences, том 17, притурка 1, стр. 371-377, 2019, ISSN 1313-3551

Организационният дизайн е област, която получава нарастващо признание от страна на учените и мениджърите. Теоретичната му разработеност е безспорна. Същото обаче не може да се каже за практическото използване на предлаганите теоретични подходи, насочени към установяване на организационното равнище на фирмите и неговото усъвършенстване.

Целта на настоящата статия е да се представи подход и методически основи, които могат да установяват организационното равнище на фирмите чрез разработване на т. н. „организационни профили”. Предложеният подход се основава на метод за количествена оценка на аргументирани като значими организационни параметри. На тяхна база се разкриват „проблемни полета” и възможности за тяхното преодоляване. Организационният профил показва също така и доколко фирменото ръководство е избрало правилна стратегия за организиране на процесите и дейностите си по функции.

Резултатите от прилагането на методиката за разработване на организационен профил на фирмата са свързани с подобряване на организацията на протичащите процеси във фирмата като цяло. Тази методика може да бъде използвана в практиката на бизнес организациите в стремежа им за повишаване на тяхното организационно равнище.

5.2. Method for developing company's organizational profile, Trakia Journal of Sciences, Vol. 17, Suppl. 1, pp 371-377, 2019, ISSN 1313-3551

Organizational design is a field that is being increasingly recognized by both managers and scholars. It has undoubtedly been the subject of numerous theoretical papers. The same however cannot be said about the practical application of the proposed theoretical approaches aimed to establish the organizational level of companies and its improvement.

The purpose of this article is to present an approach and methodological bases capable of establishing companies' organizational level by developing the so called "organizational profiles". The proposed approach is based on a quantitative assessment method using organizational parameters shown to be significant. These are used as grounds for identifying "problematic areas" and possibilities to overcome such areas. The organizational profile also demonstrates the extent to which the company management has chosen the appropriate strategy for organizing its processes and operations in terms of functions.

The results from applying the method for developing company's organizational profile are related to the improvement in the organization of the ongoing processes in the company as a whole. This method can be used in the day-to-day operations of business organizations in their pursuit of an improved organizational level.

5.3. Анализ на конкурентоспособността на бизнес, Trakia Journal of Sciences, том 18, притурка 1, стр. 401-409, 2020, ISSN 1313-3551 (онлайн)

Фирмената конкурентоспособност е област, която се радва на голямо внимание от страна на учените, мениджърите и анализаторите. Напредъкът в теорията и методологията е безспорен, но същото не може да се каже за практическото приложение на предлаганите в теорията подходи и методи за оценка и анализ на конкурентоспособността на бизнес организациите. Целта на настоящата статия е да се предложи подход за оценка и анализ на конкурентоспособността на бизнес

организациите. Тезата е, че представеният подход може да служи на специалистите от практиката. Предложеният подход се основава на оценяване на конкурентоспособността на фирмите, извършване на сравнения (с конкурентите и с предишни години) и разкриване на резерви. Величината на показателя за конкурентоспособност показва не само резултатите от стопанската дейност на бизнес организацията, но и мястото ѝ сред останалите конкуренти на пазара. Същевременно тази величина дава възможност всяка бизнес организация да направи преценка доколко може да се възползва от сегашното действие на факторите на средата. Тя също така показва доколко фирменото ръководство е избрало правилна стратегия за функциониране и развитие.

5.3. Analysis of competitiveness of business organizations, Trakia Journal of Sciences, Vol. 18, Suppl. 1, pp 401-409, 2020, ISSN 1313-3551 (online)

Company competitiveness is one of the favorite fields of study of scientists, managers and analysts alike. The progress in terms of theory and methodology is undeniable, yet this is hardly the case with the practical application of the approaches and methodology for evaluation of the competitiveness of business organizations which have been proposed in the theory. The purpose of this article is to propose an approach for evaluation and analysis of the competitiveness of business organizations. The proposition is that the presented approach can be used by practitioners. The proposed approach is based on evaluating companies' competitiveness, benchmarking (against competitors and previous years) and identifying reserves. The value of the competitiveness indicator shows not only the business results of the business organization, but also its place among its other market competitors. At the same time this value allows individual business organizations to assess their ability to benefit from the current impact of the factors of the environment. It also shows the extent to which the company management has chosen the appropriate strategy for functioning and development.

5.4. Потенциал на индустриалната фирма за конкурентоспособност, Бизнесът в XXI век, Издателски комплекс – УНСС, с. 28-36, С. 2017;

При разработването и прилагането на конкурентни стратегии фирмените ръководства трябва добре да познават факторите на средата, в която функционира фирмата, а също така и резервите на вътрешната среда. Фирменият потенциал за конкурентоспособност пряко зависи от влиянието на факторите на външната и вътрешна среда. Правилното отчитане на съвкупното влияние на факторите би

подпомогнало успешното управление на фирмите и би довело до положителни резултати в конкурентната борба. В тази връзка е необходимо разкриване на значимите и перспективни възможности за използване на фирмения потенциал за конкурентоспособност.

5.4. Industrial company's competitive potential, Business in the 21st century, Publishing facility - UNWE, pp. 28-36, S. 2017;

A company management must have an in-depth knowledge of company's operating environment as well as of the reserves of the external environment when developing and implementing competitive strategies. A company's competitive potential is directly dependent on the influence of internal and external factors. The correct measurement of the aggregate effect of the factors would facilitate the successful management of the company and would lead to positive results in the competitive struggle. Therefore it is necessary to reveal the significant and prospective capacities to use company's competitive potential.

5.5. Приоритетност на решенията при организационно проектиране за повишаване на конкурентоспособността, Мобилност за един свързан свят, Издателски комплекс УНСС, с. 35-42, УНСС 2017

Организационното препроектиране включва съществени промени на различни нива във фирмите. Умелото управление на протичащите процеси би могло да подпомогне повишаването на конкурентоспособността. Целта на настоящия доклад е да се предложи подход за определяне приоритетността на решенията при организационно препроектиране, който да бъде основа за разработване на фирмена стратегия. Тезата е, че е възможно представения подход да служи на специалистите от практиката. Представеният подход се основава на специфична конфигурация от организационни характеристики и елементи, чието ранжиране показва различната степен, в която биха повлияли организационното препроектиране, а оттам повишаването на конкурентоспособността. По този начин се определя значимостта им за фирмения успех, което подпомага изграждането на управленски приоритети за въздействие. Подходът позволява да се определят и оценят специфичните организационни характеристики за повишаване на конкурентоспособността. Това дава възможност за правилното определяне на управленски приоритети, които да послужат за основа на изграждането на стратегии.

5.5. Priority of decisions in the organizational design process aimed to enhance competitiveness, Mobility for a connected world, Publishing facility UNWE, pp. 35-42, UNWE 2017

Organizational redesign involves significant changes on various levels in companies. Skillful management of ongoing process could help increase competitiveness. The aim of this paper is to propose an approach for determining the priority of decisions in the organizational redesign which to serve as a basis for developing a business strategy. The author holds that the presented approach can be used by the practical experts. The approach presented is based on a specific configuration of organizational features and elements whose ranking demonstrates the different extent to which they could influence the organizational redesign and thus the enhancement of competitiveness. This is used to determine their significance to company's success which supports the definition of management impact priorities. The approach allows for definition and assessment of specific organizational features involved in the enhancement of competitiveness. This allows for the proper setting of management priorities to be used as a basis for developing strategies

5.6. Определяне на приоритетни за фирмената конкурентоспособност резерви, Управление и устойчиво развитие, ISSN 1311-4506, Лесотехнически университет, С. 2016, с. 71 -77

Бързо развиващият се научно-технически прогрес динамизира конкурентната борба и поставя нови предизвикателства пред фирмите. Предизвикателства, свързани със запазване и разширяване на пазарните позиции, които от своя страна са следствие от постигането на устойчива във времето конкурентоспособност. Целта на настоящата статия е да се представи подход за оценка на резерви за повишаване на конкурентоспособността и определяне на управленски приоритети. Тезата е, че е възможно представения подход да служи на специалистите от практиката. Предложеният подход се основава на определяне и оценяване на резерви, които да бъдат основа за разработване на фирмени стратегии за повишаване на конкурентоспособността. Приложимостта на представеният подход е потвърдена, чрез апробирането му в индустриални фирми.

5.6. Determination of priority reserves of company competitiveness, Management and Sustainable Development, ISSN 1311-4506, University of Forestry, S. 2016, p. 71 -77

The fast-paced scientific and technical progress accelerates competitive struggle and creates new challenges to companies. Challenges related to maintaining and expanding market positions which in turn are the result of obtaining lasting competitiveness. The purpose of this article is to provide an approach for evaluation of reserves for enhancing competitiveness and determination of management priorities. The author holds that the presented approach can be used by the practical experts. The presented approach is based on determination and evaluation of reserves which can serve as a basis for developing company strategies to enhance competitiveness. The applicability of the proposed approach has been confirmed by testing the approach in industrial companies.

5.7. Аспекти на процеса на обучение по дисциплината „Фирмена организация”, Научнитрудове на УНСС,ISSN (online): 2534-8957, Том 1, С. 2018, с. 55-65

Статията има за цел да представи важни аспекти в обучението на студентите по дисциплината „Фирмена организация.” Акцент е поставен върху провеждането на семинарните занятия, като свързващ елемент между потребностите на практиката и придобиваните знания от студентите от специалност „Бизнес икономика”.

За постигането на целта и задачите се прилагат методите на системния анализ и логическия подход. Получените знания по дисциплината „Фирмена организация”са важна част от подготовката на студентите като бъдещи специалисти.

5.7. Aspects of teaching the Company Organization course, Scientific works of UNWE, ISSN (online): 2534-8957, Volume 1, S. 2018, pp. 55-65

This article aims to present aspects of teaching students in the Company Organization course. The article focuses on the conduct of seminars as a joining element between the real-life requirements and the knowledge acquired by the students in the Business Economy major. In order to achieve the goal and accomplish the tasks, the methods of the systemic analysis and logical approach are employed. Knowledge acquired in the Company Organization course is an important part of preparing the students as future experts.

5.8. Подход за изследване на бърнаут в бизнес организация, Управление и устойчиво развитие, ISSN 1311-4506, Лесотехнически университет, С. 2018, с. 57 – 62

Преодоляването на бърнаут е въпрос с нарастваща важност за управлението на бизнес организациите. Актуалността на този проблем и интересът към теоретичното му осветляване се увеличава. Настоящата статия представя инструментариум за изследване на професионалното прегаряне (бърнаут) и резултати от проведено изследване в бизнес организация. Тезата е, че преодоляването на бърнаут води до по-висока мотивираност на служителите, а оттам и до повишаване на ефективността в дейността им. За постигането на целта се прилагат методите на системния анализ и логическия подход. Представеният подход е инструмент за диагностициране на нивото на професионално прегаряне на служителите. Резултатите от изследването подпомагат мениджърите в предприемането на конкретни действия за преодоляването на бърнаут.

5.8. An approach to studying burnout in business organizations, Management and sustainable development, ISSN 1311-4506 University of Forestry, S. 2018, pp. 57 – 62

Overcoming burnout is becoming increasingly important for the management of business organizations. Both the relevance of this problem and the interest in its theoretical clarification are increasing. This article presents a set of tools for studying occupational exhaustion (burnout) and the results from a survey conducted in a business organization. The proposition is that by overcoming burnout employees will achieve higher level of motivation and therefore the efficiency of their work will increase. In order to achieve this goal, the methods of the systemic analysis and logical approach are employed. The approach presented is a tool for diagnosing the level of professional burnout of employees. The results of the survey support managers in taking specific actions to overcome burnout.

5.9. Аспекти на оценяването на конкурентоспособността на фирмата, Ефективно управление за икономически, организационни и социални трансформации (иновации-институции-бизнес), Нов български университет, С. 2016, с. 364-370

От особено значение е диагностицирането на проблемните области на конкурентоспособността. Необходима е прецизна и обективна оценка на достигнатото равнище на конкурентоспособност и на потенциала за нейното повишаване. Оценяването и получените резултати са източник на информация за състоянието на

фирмата, за нейните силни и слаби страни и същевременно са изходна точка за разкриване на нови възможности за повишаване на конкурентоспособността.

5.9. Aspects of assessing company competitiveness, Efficient management for economic, organizational and social transformations (innovations - institutions - business), New Bulgarian University, S. 2016, pp.364-370

Diagnosing the problematic areas of competitiveness is of a key importance. This requires an accurate and objective assessment of the achieved level of competitiveness and the potential for its improvement. The evaluation and the results obtained constitute a source of information about the performance of the company, about its strengths and weaknesses and, at the same time, are a starting point for discovering new opportunities for improving competitiveness.

5.10. Аспекти на растежа на „АУРУБИС БЪЛГАРИЯ” АД, Предизвикателства пред индустриалния растеж в България“, сборник от конференцията, 2018, ISBN 978954359491, стр. 326-333

Индустриалният растеж е многоаспектно понятие с изключителна важност за развитието на бизнеса. По своята същност растежът на предприятията се свързва с използването на възможностите, характерни за съответната фаза от неговия жизнен цикъл. Той е процес на нарастване на размера чрез увеличаване на количеството на производствените ресурси и степента на ефективност на използване и оттук – увеличаване на продажбите.

Настоящата публикация представя инструментариум за оценка на растежа на предприятията и по-конкретно предприятия, които се занимават с производствена дейност, а също така да представят част от резултати на емпирично проучване свързано с индустриалния растеж на „Аурубис”АД. Изборът на предприятие произтича от важността на сектор „Цветна металургия” за развитието на индустриалния растеж на макро равнище и мястото на фирмата като лидер в сектора.

5.10. Aspects of growth of AURUBIS BULGARIA AD, “Challenges to the industrial growth in Bulgaria”, conference proceeding, 2018, ISBN 978954359491, pages 326-333

Industrial growth is a multi-aspect term of key importance for business development. In its essence, company growth is related to capitalizing on the opportunities that are typical of the respective stage of its life cycle. This is a process of growing in size by increasing the amount of production resources and the degree of utilization efficiency and hence - sales increase.¹

This paper aims to present a set of tools for evaluating company growth and production in particular and as well as to present a part of the results of an empirical study regarding the industrial growth of Aurubis AD. The selection of this company was determined by the importance of the Non-ferrous metals sector for the industrial growth on a macro level and the position of this company as a leader in the sector.

5.11. Мотивация на човешките ресурси в бизнес организация, Управление и устойчиво развитие, ISSN 1311-4506, Лесотехнически университет, С. 2020

Мотивацията на персонала е въпрос от изключителна важност за управлението на бизнес организациите. Актуалността на този проблем и интересът към теоретичното му осветляване се увеличава. Настоящата статия представя инструментариум за изследване на мотивацията на човешките ресурси и резултати от проведено изследване в бизнес организация. Тезата е, че преодоляването на „проблемните полета” на мотивацията на служителите води до повишаване на ефективността в дейността им. За постигането на целта се прилагат методите на системния анализ и логическия подход.

Представеният подход е инструмент за диагностициране на нивото на мотивация на служителите. Резултатите от изследването подпомагат мениджърите в предприемането на конкретни действия за повишаването на мотивацията на персонала.

5.11. Human resources motivation in business organizations, Management and sustainable development, ISSN 1311-4506, University of Forestry, S. 2020

Human resource motivation is crucial for the management of business organizations. Both the relevance of this problem and the interest in its theoretical clarification are increasing. This article presents a set of tools for studying human resource motivation and results from a survey conducted in a business organization. The proposition is that overcoming “problematic areas” in employees’ motivation leads to an increased efficiency of their work. In order to achieve this goal, the methods of the systemic analysis and logical approach are employed.

The approach presented is a tool for diagnosing the level of employees' motivation. The results of the study support managers in taking specific actions to improve personnel motivation.

5.12. Анализ и оценка на бизнес средата на „Аурубис България“ АД, Посткризисно управление в бизнеса, Химикотехнологичен и металургичен университет, 2015

В настоящия доклад е представен и приложен количествен модел за оценка на факторите на средата по примера на реална фирма от сектор „Цветна металургия” в България. Моделът е адаптиран на основата на направената от Майкъл Портър класификация на факторите за конкурентоспособност. Приложим е за проучване на условията при които функционират фирмите

5.12. Analysis and assessment of the business operating environment of Aurubis Bulgaria AD, Postcrisis business management, University of Chemical Technology and Metallurgy, 2015

This paper presents and exemplifies a quantitative model for assessing environmental factors using an actual company from the Bulgarian non-ferrous metals sector as an example. The model has been adapted based on Michael Porter's classification of factors for competitive advantage. The model can be applied to study the conditions in which companies operate.